

Veel en veelzijdig

Yamaha, Korg en Roland zitten elkaar, zoals zo vaak, flink in de haren. Dit keer ligt het slagveld rond vijftienhonderd euro en gaat het over workstations met 88 hammer action-toetsen. In deze test bekijken we de Roland FA-08 die de concurrentie aangaat met de Yamaha MOX-F8 en Korg Krome 88.

door Alex Buurman > alex@interface.nl

Het is duidelijk dat in synthland de keiharde concurrentie zijn vruchten afwerpt. In Interface 177 testten we de Yamaha MOX-F8 die afgeladen bleek te zijn met sounds en handige features, zoals een geïntegreerde audio-interface en daw-bediening. Ook de FA-serie van Roland beschikt over deze karaktertrekken en voegt daar een samplerfunctie aan toe die je bespeelt met drumpads.

Genoeg

De FA-08 van Roland is (net als de 61-toetsen-versie FA-06) afgeleid van Roland's synthmodule Integra 7. Roland is verbazend vaag over de feitelijke hoeveelheid sounds in zowel de Integra als de FA's. Misschien is dat dezelfde soort chique bescheidenheid die Rolls Royce vroeger bezigde als men naar het vermogen van hun auto's vroeg. Het antwoord was toen steevast: 'genoeg'. Natuurlijk ging ik – heel flauw – aan het tellen en ik kwam aan 2.173 presets. Dat zijn de presetsounds uit alle vijf de soorten sounds bij elkaar opgeteld. Ook heb ik de twee optionele maar gratis soundsets via Rolands Axial-website (<http://axial.roland.com>) gedownload en die in de twee geheugenslots opgeslagen, waardoor er nog eens 813 sounds bij kwamen. Zo zit je al snel in de buurt van 3.000 onmiddellijk beschikbare sounds. De Integra schijnt er meer dan 6.000 te hebben.

Virtueel-analoog

Die downloadable soundsets voor de FA-serie bevatten pcm-golfvormen en je laadt dus daadwerkelijk geheel nieuwe sounds bij. We hebben het dan over flash-rom, want ze blijven paraat als je de FA uitgeschakeld hebt, en je kunt ze ook overschrijven. Toen ik ze downloadde waren er drie sets beschikbaar. Je kunt ze overigens alleen in de FA gebruiken en niet in de Integra.

Nu zijn deze FA-serie en de Integra voorzien van vijf soorten sounds: pcm-sounds, pcm-drumsounds, SuperNatural akoestische sounds, SuperNatural synthsounds en SuperNatural drumsounds.

De pcm-sounds, zowel de drums als de andere instrumentklanken, laten zich op een min of meer gebruikelijke wijze bewerken en bestaan uit vier partials. Iedere partial heeft een volledige set synthparameters. Het gaat dan bijvoorbeeld over resonerende filters met envelope generators, lfo's en andere modulatiebronnen. De SuperNatural sounds hebben parameters die afhankelijk zijn van het instrument dat je hebt gekozen. Zo kom je bij orkestrale strijkers verschillende articulaties tegen zoals staccato, tremolo en pizzicato, en bij de piano's bijgeluiden zoals dat van de

Met de zestien drumpads kun je ook samples triggeren en laten lopen

INFO

- **prijzen incl.:**
  - FA-06 € 1.007,-
  - FA-08 € 1.612,-
  - WNA1100-RL draadloze usb-adapter € 29,25
- **distributie:** Roland Central Europe
- **internet:** www.rolandce.com www.roland.com

dempers en resonantie van niet-aangeslagen snaren. Het gaat dan altijd om een bescheiden selectie aan parameters die specifiek zijn toegesneden op het betreffende instrument.

De SuperNatural synthsounds hebben echter wél een volledige set met functies, want het draait hierbij om een virtueel-analoog synth, dit keer met drie partials en als geluidsbron analoge golfvormen én, maar dan heel beperkt, ook weer pcm-golfvormen. Net als bij bijvoorbeeld de Jupiter 50 en 80 én de synthsectie van de VR-09 vallen hier gemakkelijk de contouren van Roland's Gaia te ontdekken. Een volwassen virtueel-analoog sectie dus.

Natuurlijk

De SuperNatural akoestische sounds hebben allerlei kenmerken die aansluiten bij de akoestische sounds die worden nagebootst. Een probleem met gesampled sounds is bijvoorbeeld dat trillers onnatuurlijk klinken omdat elke keer dat je een toon aanslaat, de sample opnieuw getriggerd wordt. Met SuperNatural heb je dat niet, omdat de synth in de gaten houdt of je twee dicht bij elkaar liggende tonen vlak na elkaar speelt en als dat zo is, zorgt-ie ervoor dat de tweede toon op een natuurlijke manier verbonden wordt met de eerste. Zo hoor je bij het verbinden van twee naastliggende noten van een gitaar ook dat je vinger over een fret beweegt. Bij het gebruik van het

modulatiel of, zoals bij Roland gebruikelijk, het omhoog drukken van de joystick maken tremolo strijkers een crescendo, ze worden harder, want modulatie door middel van een lfo zou een heel vreemd en kunstmatig resultaat hebben.

Tegelijkertijd moet me van het hart dat de verzameling SuperNatural klanken in de FA-08 wel beperkter is dan in de Jupiter 50 en 80. Alle waar naar zijn geld, zou je kunnen zeggen. En het plaatst de FA's onverbiddelijk in een andere categorie.

Samples lopen

De vormgeving van de FA-08 is bijna jaren-zeventig-strak en verhoudingsgewijs vind je op het glanzende frontpaneel weinig bedieningsorganen. Wat op vergelijkbare workstations ontbreekt, maar wat op de FA's dan weer prominent aanwezig is, zijn zestien drumpads. Daar zit onder meer een sampler onder waarin je zelf samples kunt opnemen, bijvoorbeeld via de microfooningang van de FA, maar je kunt ook samples in mp3- en wav-formaat importeren. Ook kun je ze gebruiken voor de invoer van numerieke waarden, en om parts in of uit te schakelen wanneer je meerdere sounds tegelijkertijd gebruikt. Als je er samples mee triggert, kun je die laten lopen door na de betreffende pad tegelijkertijd de Hold-pad in te drukken. Druk je de betreffende pad nogmaals >>

Wat je hebt opgenomen of wat je speelt kun je via een draadloze usb-adapter opnemen in je iPhone of iPad

Als je begeleidingen of inspiratie nodig hebt, zijn er een arpeggiator, een Chord Memory waarmee je hele akkoorden onder losse toetsen kunt onderbrengen, en een ritme-automaat met functies als Intro, Verse, Fill-in en Ending.

Voor het realtime besturen van synthfuncties, effecten, eq's en zelf te kiezen parameters zijn er zes draaiknoppen en – onvermijdelijk op een Roland synth – een D-Beam. Daarmee kun je effecten of controllers besturen door een hand in de lucht erboven op en neer te bewegen.

Conclusie

In het licht van de concurrentie doet de Roland FA-08 het absoluut niet slecht. Om te beginnen speelt hij uitstekend, en net als de Jupiter 60 en 80 klinkt hij heel groots. Geluiden staan als een huis en veel synthsounds zijn op z'n Rolands superbreed. Door de verschillende geluidsbronnen in de vorm van pcm-sounds, akoestisch SuperNatural en virtueel-analoge SuperNatural is hij ook heel veelzijdig; je zou 'm wat dat aangaat zelfs bijna met de aanzienlijk duurdere Korg Kronos kunnen vergelijken. De akoestische en elektrische piano's zijn zeer overtuigend en laten zich dynamisch bespelen. Ook de elektronische orgels mogen er zijn, dus op het vlak van basisgeluiden doet de FA het uitstekend. De synthsounds durf ik zelfs

SPECIFICATIES

- 61 aanslaggevoelige toetsen (FA-06), 88 aanslaggevoelige hammer action-toetsen (FA-08: Ivory Feel G met escapement)
- 128-stemmig polyfoon
- SuperNatural Acoustic, SuperNatural Synth, SuperNatural Drumkit, pcm-synth, pcm-drumkit, gm2-compatible
- 2 expansieslots voor golfvormen
- uitgebreide fx-processors
- 16 sporen sequencer met snif- en wav-export
- 16-bits/44,1kHz sampling met wav-, aiff- en mp3-import
- 16 pads met elk 4 banken per song
- 5" grafisch kleuren-lcd
- extern geheugen: sd-card
- aansluitingen: hoofdtelefoon ¼" jack; main (L/Mono, R) ¼" jack; sub-out ¼" jack; lijningang mini-jack (stereo); gitaar/microfoon omschakelbaar ¼" jack; pedalen (ctrl1, ctrl 2, hold) ¼" jack; midi-in/out; usb voor update (to device); usb voor computer (to host); netvoedingadapter
- afmetingen bxdxh: 1.008x300x101mm (FA-06); 1.415x340x142 (FA-08)
- gewicht: 5,7kg (FA-06); 16,5kg (FA-08)

uitmuntend te noemen en ze gaan van vloeibaar, organisch en ruimtelijk tot gortdroog en penetrant. Ik raad iedere FA-bezitter aan de expansiesets te downloaden, want ze maken de toch al immense collectie sounds nóg breder. Er valt erg veel aan de sounds te bewerken, maar de manier waarop dat gaat is niet de sterkste kant van deze synth. Anderzijds: als je erin duikt word je wel beloond. Het flash-rom dat je bij de MOX-F apart moet aanschaffen, is in de FA standaard aanwezig.

Ondanks de toevoeging van de sampler met zijn drumpads oogt en voelt de FA-08 eenvoudiger dan de directe concurrent Yamaha MOX-F. Dat is slechts een indruk, want onderhuids doet hij er niet voor onder, al is een aantal functies in de MOX-F beter en meer doordacht. Het gaat dan over de daw-functie, de audio-interface en masterkeyboardfuncties. Als het om de sound gaat, is deze Roland echter absoluut een, of misschien wel dé topper. ■

HET OORDEEL

- +** flexibele synth-engines
- 'groots' klankkarakter
- immense collectie sounds
- erg goed hammer action-klavier
- compact
- drumpads niet aanslaggevoelig
- editen niet handig
- geen fantoomvoeding
- geen gebalanceerde mic-ingang
- geen masterkeyboardfunctie

>> in, dan wordt die sample gestopt. Het is een handige manier om clipgebaseerd muziek te maken en om bijvoorbeeld gesampled koortjes of blazerslicks in te starten.

Er zit een behoorlijk uitgebreide grafische editor in deze sampler en de samples kun je onderbrengen in vier banken met telkens zestien samples. De sampler is 8-stemmig,

dus heel wild kun je het niet maken, zeker als je stereosamples gebruikt. De pads zijn niet aanslaggevoelig.

Daw-functies

Via usb kun je de FA aan je computer koppelen en midi via usb versturen; even aangenomen

dat je ook de specifieke Roland FA-driver op je computer hebt geïnstalleerd. Dat kunnen simpele midi-events zijn, maar ook wat ingewikkelder daw-functies, zoals transportknoppen en parameters in de software en/of plug-ins die je draait. De FA heeft voorgeprogrammeerde daw-besturing ingebouwd voor Logic, Cubase en Sonar, en je kunt ook zelf functies toe-kennen. Hij wordt door de software herkend als zijnde een Mackie Control.

Wat de FA ook gemeen heeft met de Yamaha MOX en MOX-F, is dat hij tevens fungeert als audio-interface. Twee kanalen audio gaan van de FA naar je daw en ook het signaal van de synth in de FA is daarin opgenomen. De microfoon- en de lijningang zorgen ervoor dat ook externe geluiden in je daw terechtkomen. Het geluid uit de daw kun je dan weergeven via de uitgangen van de FA. Ik stel me zo voor dat je in de studio toch een mengtafelte of een mic-preamp gebruikt; om wat flexibeler te kunnen werken, maar vooral ook omdat de ingang van de FA zelf niet gebalanceerd is en geen fantoomvoeding levert. De maximale samplefrequentie is 44,1kHz. De microfooningang kun je trouwens ook inzetten voor de vocoderfunctie.

Jammer

En wat ik ook niet begrijp, om maar even alle minpunten in één keer af te handelen, is het ontbreken van een software-editor voor de sounds; hetzij op een Mac of een pc, hetzij op een iPad of een andere tablet. Zelfs de veel simpeler VR-09 heeft dat wel. Misschien ziet Roland deze tekortkoming nog wel in en komen ze alsnog met een editor. De mogelijkheden om sounds te bewerken zijn namelijk behoorlijk uitgebreid en er is ook een in-

gebouwde sequencer die zou profiteren van wat meer overzicht.

Het display van de FA is op zich wel redelijk groot en de grafische vormgeving van de informatie is hartstikke mooi, maar het editen van de sounds is gewoonweg niet erg comfortabel en daardoor niet uitnodigend. Dat is jammer, want de sounds en de uitgebreide editmogelijkheden zijn precies de sterke kanten van de FA-06 en FA-08. Nu komt eigenlijk het mooiste gedeelte van het concept niet volledig tot zijn recht. Je kunt overigens wel een draadloze usb-adapter gebruiken om wat je hebt opgenomen of wat je speelt op te nemen in je iPhone of iPad.

Spelen

Het toetsenbord van de FA-08 is een heel luxueus, gewogen exemplaar met 88 hammer action-toetsen waarin ook het terugvallen van het (virtuele) hamertje te voelen is. Het speelt vrij zwaar, maar dat is ook precies waar de doelgroep van deze synth op uit is. Het oppervlak is van synthetisch ivoor dat licht stroef aanvoelt. Splits en layers aanbrengen op het klavier is érg simpel en wanneer je ervoor gekozen hebt om nóg meer sounds te stapelen – wat gaat via de Studio Set-functie – dan kun je de pads zo instellen dat je er layers mee aan- of uitzet. Ondanks het serieuze klavier weegt de FA-08 maar iets meer dan 16kg. De FA-06 met een synthklavier met 61 toetsen is meer dan 10kg lichter. Ook het prijsverschil is overigens aanzienlijk.

Bij deze immense hoeveelheid sounds is het onontbeerlijk om je favoriete sounds te verzamelen in een selectie die te overzien is. Daarvoor heb je tien banken met tien Favourites met druktoetsen vlak onder het centrale display.

